

nog sterker betekenis gekregen heeft dan in eenigen anderen eeredienst. Iets wat te meer in het oog springt, omdat ook bij het optreden van den Christus, als bestemd om voor ons in den dood te gaan, de beelddraak van het Lam, dat geslacht zal worden, herhaaldelijk op hem wordt toegepast. Vanzelf bracht dit, in verband met wat we zelf van het lijden van het dier in de natuur waarnemen, in breeden kring zekere sympathie voor het stervende dier teweeg, zoodat we den dood, het sterven, het geslacht worden van het dier zoo moeilijk geheel van 's menschen dood kunnen losmaken. Het zou ons dan ook toelachen zoo we wisten, dat dit gestadig en vreeselijk lijden des doods voor het dier niet door God in zijn Scheppingsordinantie was ingezet, maar eerst in een latere gebeurtenis, die tegen Gods wil plaats greep, zijn oorsprong vond. Schooner is dat verlangen nooit uitgedrukt dan in wat de apostel in Rom. 8: 19—21 schreef. Die hoop van alle kinderen Gods, dat ook het scheppel, en hiermee is hier vóór alles de dierenwereld bedoeld, "zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid des verderfs", drukt zoo juist uit dat de verwoesting, die de Dood in de dierenwereld aanricht, niet uit Gods Scheppingsordinantie zijn kan. Voorschaans kunnen we intusschen niet verder gaan, dan vaststellen, dat dit lijden voor de dierenwereld reeds bestond, en dat de bedreiging in het Paradijs: "Zoo ge van dien boom eet, zult ge den dood sterven", juist daarom zoo ontzettend was, omdat ze den mensch bedreigde met wat in de dierenwereld reeds zoo vreeselijk te zien was. Dat ingrijpen van den Dood in de dierenwereld verklaart Paulus, gelijk het schijnt verstaan te moeten worden, uit satanische werking, als hij zegt: "om diens wil die het der ijdelheid onderworpen heeft". Al te gader raadselen, maar die toch het onderscheid tusschen den Dood in de dierenwereld en in ons menschelijk geslacht eenigzins ophelderen.

DR. A. K.

„Wat oordeelt gij nu broeder“.

Maar gij, wat oordeelt gij nu broeder? Of ook gij, wat veracht gij uwen broeder? Want wij zullen allen voor den rechterstoel van Christus gesteld worden. Rom. 14: 10.

Onder de kinderen der menschen, en vooral onder de gedoopten, bijna geen soort verschil doch daarentegen sterk en scherp verschil tusschen *persoon* en *persoon*, aldus is het opmerkelijk feit, dat de historie aller eeuwen ons bevestigt, en dat we nog dagelijks zelf om ons heen waarnemen. Hierdoor staan wij als menschen hooger. Bij planten en dieren is er geeneken verschil in de soorten, maar individueel schier alles één; doch in de menschenwereld schier vlak het omgekeerde. Een verschil in soort als tusschen den cederboom en de hysoep, of als tusschen den leeuw en de mier is onder de kinderen der menschen ongekend. Hoe ver ook een Neger en een Europeaan uiteenloopen, ze verschillen altoos nog minder dan 't rund van 't hert. Doch hiertegenover staat, dat in de wereld der menschenkinderen het persoonlijke, het individuele onderscheid zóóver gaat, dat een moeder die zeven kinderen heeft, ook in het nachtelijk duister, enkel aan de stem met zekerheid weet, wie van de zeven haar om hulp riep.

Dit echt menselijke drukt nu natuurlijk ook op de Gemeente der Wedergeboornen zijn karakterstempel af; iets wat de apostel reeds aanduidde, toen hij betuigde, dat er in Christus is man noch vrouw, Jood noch Griek, Scyth noch Barbar.

Leidt dit nu tot het altoos vermoedende der eenotigheid? Is nu daarom in Christus Kerk alles, althans voor het oog, geheel eender, en bestaan de werkelijke verschillen alleen in de eigenaardige trekken van leders persoonlijk bestaan? Ook over deze vraag mag in 't minst niet heengelopen. Tot op zekere hoogte toch kan men zeggen, dat niet alleen de eenotigheid, maar ook de toekomst der Kerk op aarde door het antwoord op deze schijnbaar zoo eenvoudige vraag wordt beheerscht.

Dat antwoord nu schuilt bijna geheel in het bestaan ook in Christus' Kerk van wat men *typen* noemt.

Wat bedoelt men hier met dit woord *typen*? Het spreekt uit, dat wel de individuen, de personen, verschillen en ieder iets eigens hebben, maar dat zich toch onder deze vele personen groepen vertoonen, die in zekere hoofdlijnen op elkander gelijken, en hierdoor van andere groepen te onderscheiden zijn. Reeds in de Schriftfiguren komt dit zeer duidelijk uit. Maria en Martha waren twee zusters, elk met een eigen aard, maar in dien eigen aard toch met zulk een grondverschil in karakter, dat ze elk een eigen type vertegenwoordigden. Maria de stil peinsende, zich in zichzelf terugtrekkende, aan heilige waarwordingen overgeevende vrouw, en daarentegen Martha de altoos bezigde, die nooit rust vindt, die voor alles zich verantwoordelijk voelende zuster. Maria het type van een heilighijk in 't ideale zich terugtrekkende, Martha het type van een dier praktische vrouw.

Of wilt ge twee mannen in typische tegenstelling, neem dan Johannes en Petrus, de twee meest op den voorgrond treurende discipelen uit Jesus' intiemer kring, en ook hier Johannes meer het type van Maria, Petrus meer het type van Martha u voor den geest roepend. Zulke typen nu treden in heel de Schrift voor u. Die typen in de drie patriarchen, twaalf typen in de zonen van Jacob, twee typen in Lea en Rachel, twee typen in David en in Salomo, en zoo gaat 't heel Israels geschiedenis door. Alle verkoren en wedergeborenen besield door één Geest; alle verkoren en wedergeborenen een eigen wesen in hun persoonlijk optreden vertoonend; en toch onder die wedergeborenen en verkoren zeer bepaalde en licht herkenbare groepen die typisch uiteenloopen. Zoo was het van ouds, en zoo is 't nog onder ons, en ook op dit type-verschil moet meer van nabij onze aandacht gericht.

is, een uiterst samengesteld wesen voor ons. Reeds naar het lichaam zijn we samengesteld uit een schier eindeloos aantal kleine deelen en cellen, die zich groepsgewijs als leden en organen aanenschluiten. Maar nog veel rijker samengesteld is ons verborgen onzienlijk wesen. De trekken, de vermogens, de organen, de opgelegde schatten van onzen geest zijn legio. Al deze lichamelijke en geestelijke deelen en deelen nu kunnen op eindeloos verschillende en uiteenlopende wijze met elkaar in verband worden gebracht, of ook zelfs zich aandienen. Reeds wesen we op de stem, neem nu daarbij het oog. Altoos hetzelfde menselijke oog, samengesteld uit dezelfde deelen, maar hoe eindeloos uiteenlopend niet in vorm, in tint, in uitdrukking en in glans. Dit in alles zich verbijzonderende maakt nu de personen uit, en dit is het wonder Gods in het creatuur des menschen, dat 't bij geen twee personen alles eender is, doch dat 't al afwijkt, onderscheid maakt, verschildt en uiteenloopt.

Maar al is dit nu zoo, toch neemt dit niet weg, dat, om slechts dit één voorbeeld te nemen, een zeker aantal menschen, hooger ook persoonlijk uiteenlopend, toch hierin veelzins op elkaar gelijken zullen, dat in hen allen meer de wil dan 't gevoel of het verstand op den voorgrond treedt. Bij anderen zal 't omgekeerd het gevoel zijn, dat heerscht. En bij een derde groep weer meer het verstand. Dit drietel verschil zal dan weer gekruist worden door verschil in diepte, middenmaat of oppervlakkigheid van leven. Die beide verschillen niet ge dan opnieuw kruisen door verschil in energie of slapheid, in radheid of traagheid, en die allen verschillen dan weder door zachtheid, dege aanpak of ruwheid. Kortom, al wat samenwerkt, om door honderden gegevens iemands karakter te fixeren, loopt zoo eindeloos uiteen, dat het tenatolste het eigenaardige der personen levert, maar onder die personen stult ge toch telkens op typen d.w.z. op een slag menschen, die, bij alle eigenaardigheid, toch weer zekere overeenkomst vertoonen, en u den indruk geven als waren ze naar eenzelfde beeld of model geschapen.

Dit typische nu treedt ook alle eeuwen door in Christus Kerk op. Ook onder de leden der Kerk van Christus vindt ge vele typen, die groepsgewijs uiteenloopen. Om ons maar weer tot de drie hoofdlijnen van onze menselijke existentie te bepalen. Overal splitsen ook de geloovigen zich in gevoelsmenschen, in verstandsmenschen en in wilsmenschen. Niet als de eersten alleen uit gevoel, de tweeden alleen uit het verstand, en de derden alleen uit den wil zouden leven. Ook dit komt wel voor, maar dan zijn 't zekelijke verschijnselen. Biedt de dan ook alleen, dat bij den een meer het gevoel, bij den ander meer het verstand, en bij den derde meer de wil op den voorgrond treedt: de mystieke, de confessionele en de praktische belijden.

Die drietelling gaat nu heel de Kerk door, en hangt, om slechts dit één te noemen, in niet geringe mate af van al wat de Kerk omringt, bovenal van het klimaat en de nationale karaktertrekken. In het Zuiden van Europa is het Christelijk geloofsleven heel anders dan in Noorwegen en Zweden, en evenzoo is het geheel verschillend in Nederland en op Java. In Engeland staat de praktische wil op den voorgrond. Bij de Zuid-Duitschers vooral meer de mystiek. Dit nu is de oorzaak geworden van allerlei deeling en scheuring, en al acht men niet mee te kunnen gaan met het kloosterwesen, toch vergete men nooit, dat in het klooster een proeve is gewaagd, om voor de verschillende typen van geloovigen een eigenaardigen levenswijze te scheppen. Bij ons daarentegen zijn 't juist de typen, de sterk sprekende typen vooral, die de terreinen gesplitst en gedeeld hebben.

Zooals de apostel 't betuigt: *Wat oordeelt gij nu broeder?*, zoo ging 't ook onder ons. Een meer mystieke broeder zag maar al te vaak veroordeelend op zijn meer confessionelen of praktisch aangelegden broeder neder. En zoo ging 't over en weer. En dit vooral heeft tot deelig en splitsing van de terreinen geleid. Vooral in de Vereenigde Staten, in Schotland en hier te lande. Een Zeeuw is veelal een ander type dan een Fries, een Geldersman een ander type dan een Hollander. En in plaats van nu te voelen en te erkennen, dat juist aller naamte zijn de volheid moet geven; dat de één juist den ander aan moet vullen; en dat niemand zijn eigenaardigheid eenszijdig dijen mag, — valt nu Maria over Martha, Petrus over Johannes, Manasse over Juda, en Salomo over David heen, en het Lichaam des Heeren wordt verscheurd.

Het verschild in type is daarom geen onderwerp voor uitpluinsende liefhebberij, maar beheerscht feitelijk heel den toestand van Christus' kerk. Het is dit verschil, waarin door overduidelijk en eenszijdigheid zoo jammerlijk veel oorzaak van zonde huist.

De elch toch is en blijft, dat uw eigen persoonlijkheid en het type waaronder ge valt, nooit uw saamhang met de andere typen in gevaar brengt, maar veel eer omgekeerd u 't tot de eenheid van het Lichaam van Christus, maar dan ook tot zijn volheid, in heel uw levens-existentie, doe meewerken.

DR. A. K.

Amsterdam, 25 October 1912.

In de ure des gebeds, die j.l. Vrijdag voor de Vrije Universiteit gehouden werd, ontleeende Ds. W. H. Gispin R. zijn toeliedend woord tot het gebed aan I Cor. 2: 10a en 11. „Want de Geest Gods onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods. Want wie van de menschen weet hetgeen des menschen is, dan de geest des menschen, die in hem is? Alzo weet ook niemand hetgeen Gods is, dan de Geest Gods.“

Bij de verklaring van dit Apostolisch woord wees Ds. Gispin in de eerste plaats op de bijzondere werkzaamheid van den Heiligen Geest, die alle dingen, ook de diepten Gods, onderzoekt en alleen weet hetgeen Godes is. Vervolgens toonde hij aan, hoe de menselijke geest daarom bij het onderzoeken van de werken en het wesen Gods van den Geest Gods diep af hangt. En in de derde plaats wees hij op den zegen, dien de Geest van God werkt en kan werken door de Christelijke wetenschap, die zich aan de leiding van dien Geest Gods onderwerpt. Door dit Apostolisch woord werd gerechtvaardigd, dat de voorstanders der Vrije Universiteit in deze ure bijeen kwamen om bijzonder de leiding van den Heiligen Geest bij den wetenschappelijke arbeid onder Hoogeschool in te roepen. Daarna ging Ds. Gispin over tot

een hartelijk gebed voor de Vrije Universiteit, waarin om die leiding des Heiligen Geestes bij haar arbeid gevraagd en Gods zegen over haar Directeuren, Curatoren, Hoogleraren en studenten afgesmeekt werd. Kon de opkomst bij dezen bidstond talrijker geweest zijn, daarentegen liet bij de overdracht van het Rectoraat, die Maandag 21 October plaats vond, de belangstelling niets te wenschen over. Niet alleen dat de ruime zaal van den Werkenden Stand geheel gevuld was, maar ook de galerij was voor een goed deel bezet.

De afredende Rector, Prof. Dr. R. H. Woltjer, hield bij de overdracht van het Rectoraat een rede over de betekenis van het oosten voor de klassieke oudheid. Aan het persverslag ontleenen we de volgende korte resümte van deze interessante rede:

Spreeker begint zijn rede met er op te wijzen, dat de taak die elders gedeeltelijk pleegt te worden, door verschillende gelegenheden wordt verricht, door den rector der Vrije Universiteit in eerdere uren moet vervuld worden: als hoogleraar heeft hij uit de schatten der wetenschap niets van datgene te vertellen, dat ook buiten den engen kring der vakgenooten belangstelling wekken kan, als rector wordt hij geroepen, een getrouw overzicht te geven van de lotgevallen der Hoogeschool. Ofschoon een dergelijke combinatie op den duur niet gewenscht schijnt, wil hij trachten deze tweeledige taak zoo goed mogelijk te vervullen, en wijst daarom allereerst met een enkel woord op een der belangrijkste problemen der klassieke philologie van onzen tijd: de betekenis van het Oosten voor de klassieke oudheid.

Een van de belangrijkste kenmerken der moderne wetenschap is het verdwijnen van de scherpe afscheidingen tusschen hare deelen. Moge hiero ook een verwatening van arbeid gelegen zijn, aan den anderen kant is het wetenschappelijk inzicht daardoor niet weinig vermeerderd. Van dit gezichtspunt uit nu moet ook het zooveel gestelde probleem beschouwd worden: *ook hier hebben kunstmatige scheidsmuuren langen tijd den blik belemmerd en een organische behandeling der oude historie onmogelijk gemaakt; ook hier heeft het moderne historische zin, gepaard met een verbeterde methode en gevoed door een ongekende vermeerdering van het historisch materiaal, de statels weggeworpen, en een samenhang doen zien, waarvoor een vroeger gezicht geen oog hebben kon.*

En ander wordt door Spr. dan nader uiteengezet; hij schetst allereerst de historie van het probleem, bij de oude Grieken, in den Hellenistischen tijd, bij de Joodsche Apologeten en de oud-Christelijke literatuur, in de Roomsche theologie, in de latere Romantiek en eindelijk bij het rationalisme der vorige eeuw. Verder vestigt Spr. er de aandacht op, hoe ook hier de ontdekkingen in Assyrië en Babylon, in Egypte, op Kreta en het Griekse continent een algeheel ommekeer van zinswijze bewerk en de principiële isolering der Hellenische cultuur, die nog CARL OTTOKRIST MÜLLER meende te kunnen doorvoeren, eens voor goed onmogelijk hebben gemaakt. Spr. wijst op de gevolgen, die deze verandering gehad heeft voor de opvatting van de Griekse historie, en zet ten slotte uiteen, hoe van Gereformeerd standpunt deze dingen zijn te beschouwen.

Hierna gaf Prof. Woltjer een overzicht van de lotgevallen der Vrije Universiteit over het afgelopen Akademiejahr. De plannen tot stichting van een nieuw gebouw waren nog niet tot rijpheid gekomen; wel was er over gedacht Felix Mekris aan te koop, maar behalve dat de gevraagde koopsom te hoog scheen, bleek het gebouw zelf ook minder geschikt. Het propaedeutisch examen voor de studenten in de Rechten was afgeschaft ten einde aan de bezwaren van sommigen tegemoet te komen, en de splitsing van het candidaats-examen in de Theologie in twee gedeelten was opgeheven. Met ingenomenheid werd voorts gewag gemaakt van de benoeming van Dr. P. A. E. Sillevius Smitt en Dr. F. W. Grosheide tot hoogleraar in de Theologie, aan welke beide heeren een hartelijk welkom werd toegevoegd. Was de Theologische Faculteit daardoor belangrijker versterkt geworden, de spreker wees er op, hoe noodig uitbreiding van het getal der hoogleraren ook aan de andere Faculteiten was en hoe met de stichting eener Faculteit van de Natuur- en Wiskunde nog een begin moest gemaakt worden. Niet geldebrek, maar alleen het gemis aan geschikte personen was oorzaak, dat geen benoemingen voor de andere Faculteiten waren gedaan. Oorzaak van dank was, dat geen der Directeuren, Curatoren, Hoogleraren of studenten door den dood ontnomen werd. Een woord van waardeering werd gewijd aan de nagedachtenis van den „noodbrachten edelman“ S. Baron van Heemstra, den oud-Directeur onzer Hoogeschool, die jarenlang met zooveel liefde de Vrije Universiteit heeft geleid. In het college van Directeuren werd de plaats van den heer Krap ingenomen door den heer T. van Eeghen; de bestaande vacature in het college van curatoren bleef nog onvervuld. Het aantal studenten, dat zich reenseeren liet, bedroeg 141; gedurende den loop van het Academisch jaar werden ingeschreven 30 nieuwe studenten, waarvan 15 voor de Theologie, 8 voor de Rechten, 4 voor de Letteren en 3 voor de Medicijnen, zoodat het totaal aantal studenten bedraagt 171. Ten slotte droeg de spreker met een hartelijke bede voor den bleef der Hoogeschool in dit nieuwe jaar het Rectoraat over aan Prof. Mr. A. Anema.

Over de betekenis dezer rectorale oratie kan eerst geoordeeld worden, nadat ze in druk zal verschenen zijn, en onze recensent Prof. Geesink zal in zijn boekentafel haar dan wel uitvoeriger behandelen. Thans zij alleen opgemerkt, dat ze van haar voorgangers zich onderscheidde door hare beknoptheid. Hierin ligt ongetwijfeld een verdienste, want een wetenschappelijke rede, die twee uur duurt, stelt het geduld der hoorders wel wat op te zware proef. Maar hoezeer we deze zelfbeperking van den scheidsdend Rector op prijs stellen, was het toch wellicht daaraan te wijten, dat het eerste gedeelte van zijn rede, waarin hij een keurig, welgedocumenteerd en glashelder

overzicht gaf van de historie van dit probleem, meer tot zijn recht kwam dan het slotgedeelte, waarin uiteengezet werd welke gevolgen deze veranderde beschouwing voor de opvatting der Griekse historie heeft en hoe van Gereformeerd standpunt uit over deze dingen is te oordeelen. Bij een Hoogeschool, die in onderscheiding van de andere Universiteiten een beslist Gereformeerd standpunt inneemt, komt het vooral op het laatste aan, en we hopen daarom, dat bij de uitgave dezer rede blijken zal, dat wat de spreker om des tijds wille in zeer beknopten vorm bood, nog iets breeder zal zijn uitgewerkt.

De Synode te 's-Gravenhage, die ten derden male vergaderde, heeft uit de voordracht, door curatoren haar aangeboden en bestaande uit Dr. T. Hoekstra en Dr. J. Hania, den eerstgenoemde gekozen. Tevens bepaalde ze, dat wanneer de thans benoemde opleeuw bedanken mocht, een volgende zitting der Synode eerst in de maand Maart van 1913 zou bijeenkomen.

Van harte hopen we, dat zulk een nieuwe zitting niet zal noodig wesen en Dr. Hoekstra zijne moedigheid zal vinden om de benoeming aan te nemen. Ongetwijfeld wordt daarmee van Dr. Hoekstra een ernstig offer gevraagd door onze Kerken. Het is toch bekend genoeg, hoe zin en aanleg van Dr. Hoekstra zich uitstrekt niet naar de ambtelijke vakken, waarvoor hij thans benoemd is, maar naar de studie der filosofie. Zijn dissertatie gaf blijk van uitnemendheden filosofischen aanleg en heel de richting van zijn studie ging naar dezen kant uit. Nu is zulk een aanleg zelden en waar God de Heere hem schenkt, hadden we veel liever gezien, dat aan Dr. Hoekstra de gelegenheid ware geboden dit hem toebetrouwe talent te ontwikkelen. Ware hij dan ook te Kampen of elders benoemd tot hoogleraar in de filosofie, dan zouden we deze keuze van harte hebben toegejuicht.

Nu hij daarentegen voor de ambtelijke vakken benoemd werd, zal hij niet alleen gedwongen worden aan een geheel ander deel der wetenschap, waarop hij homo novus is, zijn volle kracht te wijden, maar zal het gevolg daarvan wel wesen, dat zijn eigenlijke studie door hem zal moeten worden prijsgegeven, want ook op wetenschappelijk gebied geldt, dat men niet tegelijk twee heeren dienen kan. In zooverre schijnt ons daarom deze benoeming evenmin gelukkig, als toen men indertijd Beets benoemde tot professor in de Kerkhistorie, in plaats van hem tot hoogleraar te maken in de Nederlandse letteren. Toch make men der Synode hiervan geen te ernstig verwijt. De schuld ligt bij de gedeeldheid van opleiding, waardoor voor dezelfde vakken een dubbel stel hoogleraren moet benoemd worden, terwijl de gaven, die God de Heere op ander gebied schonk, ongebruikt moeten blijven. Zoolang de geesten zoo scherp tegenover elkander staan, is hieraan echter niets te veranderen en moet dit kwaad geduldig worden gedragen. Blijkbaar heeft de Synode een man gezocht van erkend wetenschappelijke aanleg, en een man, wiens principiële overtuiging geen bezwaar kon opleveren om de benoeming aan de school aan te nemen. We hopen daarom, dat Dr. Hoekstra over het praktische bezwaar, dat in de verwisseling zijner studien schuilt, zal kunnen heen stappen en de benoeming aanvaarden. Een alzuw teleurstelling zou en voor de waardigheid der Synode en voor de eere der Theologische School te pijnlijk wesen.

Het kost de liberale pers nog altoos eenige moeite om het monopolie van wetenschappelijkheid, dat de liberalen een eeuw lang zich hebben toegekend, prijs te geven. Zoolals het *Utrechtisch Dagblad* onlangs nog beweerde, dat onze Roomsche landgenooten niet mochten benoemd worden tot hoogte en invloedrijke staatsbetrekkenden, omdat Nederland een „liberaal-protestantische staat“ is, zoo beschouwt het liberalisme ook de Rijksuniversiteiten als liberaal-protestantische instellingen, waaraan alleen liberale protestanten mogen benoemd worden. Vandaar dat hetzelfde *Utrechtisch Dagblad* met verontwaardiging vroeg, toen aan de Utrechtsche Hoogeschool op de vijftig hoogleraren een derde Gereformeerde hoogleraar benoemd werd, of de Regeering van plan was deze Rijksuniversiteit te „calviniseren“.

Ietwat ironisch vroegen we daarop, of het metterdaad zulk een schreeuwend onrecht zou wesen, wanneer de Regeering van de drie Rijksuniversiteiten, die alle drie ten behoeve van de Gereformeerde wetenschap werden opgericht door onze Gereformeerde vaders, één met Calvinistische hoogleraren bezette?

De *Fakkel* vatte hierop direct vuur en vroeg met diepe verontwaardiging, of daardoor het wetenschappelijk peil niet zou verlaagd worden en niet allerlei middelmatigheden en onbekwame personen tot hoogleraar zouden benoemd moeten worden, terwijl de knapste koppen buiten de Universiteit zouden blijven staan:

De benoemingen tot hoogleraar aan de Rijksuniversiteiten wekten vroeger slechts belangstelling in academische kringen en mischie, voor zoover het hoogleraren in de Godgeleerde faculteit betrof, ook in kerkelijke. Onder het tegenwoordig bewind zijn zij ook in zuiver staatkundige kringen sterk de aandacht gaan trekken. Men begint toch te vermoeden, dat staatkundige bedoelingen bij deze benoemingen een voorname rol gaan spelen. Toen Dr. Noordzij te Utrecht tot hoogleraar werd benoemd, verliedde het, dat dit op uitdrukkelijk verlangen van den thans oppermachtigen leider der rechtse coalitie was geschied; de aankondiging van een vermeerdering der Godgeleerde hoogleraarstaats te Utrecht werd beschouwd minder als een eisch der noodzakelijkheid, als een gelegenheid, om aan de christelijk-historischen den man te geven, die ter wille

van Dr. Noordzij — naar gezegd werd — was achter gesteld en de nu onlangs gedane benoeming van Jhr. Mr. de Savornin Lohman, tot hoogleraar in de rechtgeleerde faculteit, moest — naar geschilderd wordt — strekken om aan den leider der christelijk-historische partij door de buitengewone onderscheiding van een hem bijzonder dienaar volgeving het bewijs te geven, hoe hoog men zijne diensten als een der hoofdmanen der coalitie waardeert.

Ontkend kan het niet worden, dat wat men ziet gebeuren, voor deze vermoedens eenigen grond geeft. Wat meer in het bijzonder de laatste benoeming aangaat, eekende zelfs het tijdschrift *Van onzen Tijd*, een orgaan der Roomsche Katholieken, dat zij een partijbenoeming was, in dien zin dat de regering zeker niet aan den benoemde de voorkeur zoude hebben gegeven, indien hij niet tot de partij der regering had behoord. De bewegredenen aan den staatkundigen toestand van het oogenblik ontleend, kunnen in het midden worden gelaten; hier kon slechts gezegd worden. Wat evenwel naar aanleiding dezer benoeming door een der liberale bladen is gezegd, dat er een toeleeg schijnt te bestaan, om de Utrechtsche Hoogeschool te calviniseren, krijgt betekenis, nu door Dr. H. H. Kuiper in het jongste nummer van *De Heraut* wordt verkondigd, dat het niet zoo ongerijmd zoude zijn, indien inderdaad één onzer landhoogescholen geactualiseerd werd. Hij acht het zelf een eisch der rechtvaardigheid, dat een der hoogescholen in overeenstemming worde gebracht met de beginselen van het volksdoel, dat de Calvinistische beginselen huldigt.

Blijkbaar verlangt dus deze Calvinist, dat bij de hoogleraarbenoemingen aan één hoogeschool alleen Calvinisten sullen in aanmerking komen. Het natuurlijk gevolg van dezen gedachtenaang zoude wesen, dat aan een andere hoogeschool alleen Katholieken werden aangesteld; hante aanspraken zijn nog grooter, daar zij in getalsterkte de Calvinisten verre overtreffen. De derde hoogeschool zoude dan waarschijnlijk overblijven als onderkomen voor allen, die niet-Katholiek en niet-Calvinist zijn. Aan iederen onbevooroordeelde, die de hoogescholen beschouw als zuiver wetenschappelijke instellingen, zouden wij de vraag willen voorleggen: wat zal er bij een dergelijke scheid van ons hooger onderwijs worden? — Zijn antwoord kan niet twijfelachtig wesen.

Om dat onderwijs te houden op het hoogste peil dat bereikt kan worden, moeten de meest uitstekende geleerden uit ons vaderland, en ook zoo nodig en doenlijk, uit het buitenland aan onze hoogescholen worden aangesteld. De regering, voorgedocht door de meest bevoegde beoordeelaars, zal hare keus hebben te bepalen op den man, wiens wetenschappelijke arbeid de meeste waarborgen aanbiedt, dat hij inderdaad de hooge plaats bekleeft in het vak, dat hij moet onderwijzen. Maar Dr. H. H. Kuiper schijnt aan de regering gansch andere eischen te willen stellen. Zij zal eerst moeten vragen naar de godsdienstige denkbeelden van den te benoemen hoogleraar of naar de kerk, waartoe hij behoort; en daarna naar zijn bekwaamheid. De nitomende geleerden sullen moeten wachten, totdat er een plaats openkomt, waar zij wegens hunne gevoelen op godsdienstig gebied telnis behouden. De middelmatigen, en, zoo die er niet zijn, de onbekwamen sullen hier worden voortgetrokken, omdat zij tot de kerk of tot de godsdienstige richting behooren, die aan een bepaalde hoogeschool wordt geëischt. Hadden wij een dergelijke regeling gehad, dan is het zeer waarschijnlijk, dat mannen als Cobet, Donders, Fruin, Buys Ballot en zoovele anderen, die tot den luister onzer hoogescholen hebben bijgedragen, of eerst op gevoorinder leeftijd als hoogleraar zouden zijn benoemd of wel, wat nog eerder het geval zoude zijn geweest, voor ons hooger onderwijs zouden zijn verloren gegaan. Toen Boerhaave, de wereldberoemde hoogleraar in de geneeskunde te Leiden, in de achtende eeuw, zijn einde voelde naderen, verzocht hij dringend aan de Staten van Holland, om als zijn opvolger van Swieten te benoemen, die in zijn opzigt de uitnemendste zijner leerlingen was, maar de Staten weigerden, omdat van Swieten Katholiek was. Deze ging toen naar Oostenrijk, waar hij als voorzitter der geneeskundige faculteit zich te Wenen een onvergankelijk roem verwierf. Wij betreuren het nog, dat de toenmalige staatsregeling tot zulk een uitsluiting leidde, en sullen wij nu, onder veel ruimere staatsinstellingen, weder tot dergelijke dwaasbeden vervallen? De hemel moge er ons vaderland voor behoeden.

Voor

In hartelijk A. C. de Unie-collectie Wijngaarden Koutwijk.

Bloesem Chr. Litter te Groningen Van dit door de heer G. J. MELKAMP, J. VELDEN, — als — versiering v. Dese peigleke leidde jaren nadat hem gestiek had verlate De heer tegen de l niet langer te kunnen redacteurs zijn grievden der tachtig is gekarakt leest naar dan hij.

Was Ho letrie der geweest, z koutlijke toonden, z pathie met Zoo heb wereld ten christelijke Men kan d „een tijds Zeeuw“ is zeer veru broekeling beter is“; ook na he O. T. alle de christel van „So sy tribune“, kunnen ui Ik weet kring van is, en wij te vestige oefende b staat, mas spreking d tijdschrift van di o dig Verbo Ik wil meen das de Redac laten spre

moderne, te logen, te G de Grooin hietegen n natuurlijke bepaalde fa men ging e dat bij elke lijke mann eere het i Kabaal on het een en formeerde t ling de leu alleen vragi schappelijke oogen van per se, kra beschouwin schappelijke blijkt geel bedoelde.

De vraag duur het i Rijks-Unive gen, laten van de dr drie groepe ontwikkeld Liberalen i zelf niet z Fakkel het op wetensc Nederland i en Protesti in Nederla Roomsche i derde libet cijfers gro bare Univ zouden mo De droger mannen all zijn, zal t aanvoeren, slug eenen gewichtige dat we wa radsen het zijds zoude Regeering Onderwijs oprichten i mogelijk in of richting kon dan i waaraan h leeraars w strijd op w mogelijk. i voor de m benoeminge geïnfloence ting, die tij schen is de vraagstuk diepe studi ons volk i gemaakt w gedragslijn.

Voor

In hartelijk A. C. de Unie-collectie Wijngaarden Koutwijk.

Bloesem Chr. Litter te Groningen Van dit door de heer G. J. MELKAMP, J. VELDEN, — als — versiering v. Dese peigleke leidde jaren nadat hem gestiek had verlate De heer tegen de l niet langer te kunnen redacteurs zijn grievden der tachtig is gekarakt leest naar dan hij.

Was Ho letrie der geweest, z koutlijke toonden, z pathie met Zoo heb wereld ten christelijke Men kan d „een tijds Zeeuw“ is zeer veru broekeling beter is“; ook na he O. T. alle de christel van „So sy tribune“, kunnen ui Ik weet kring van is, en wij te vestige oefende b staat, mas spreking d tijdschrift van di o dig Verbo Ik wil meen das de Redac laten spre